

Käräjätuomarin ja aluesyyttäjän menettely

KANTELU

Kantelija on arvostellut 8.7.2020 päivätyssä kantelussaan sekä lukuisissa lisäkirjoituksissaan muun ohella Etelä-Suomen syyttäjääalueen aluesyyttäjä A:n menettelyä Itä-Uudenmaan käräjäoikeuden 12.9.2019 antaman tuomion muutoksenhaussa. Kantelijan mielestä käräjäoikeuden tuomio on ollut virheellinen, mutta aluesyyttäjä on tästä huolimatta kieltäytynyt tekemästä asiassa valitusta hovioikeuteen.

SELVITYS

Aluesyyttäjä A on apulaisoikeuskanslerin pyynnöstä antanut asiassa 24.11.2020 päivätyn selvityksensä ja apulaisvaltakunnansyyttäjä 23.12.2020 päivätyn lausuntonsa.

Asian tultua ratkaistavakseni pidin tarpeellisena pyytää selvityksen vielä myös kantelussa mainitussa rikosasiassa puheenjohtajana toimineelta Itä-Uudenmaan käräjäoikeuden käräjätuomarilta. Pyysin kiinnittämään erityisesti huomiota siihen, täyttikö käräjäoikeuden antama tuomio oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 11 luvun 3 §:n vaatimuksen siitä, että tuomioistuinsa tuomita vain siitä teosta, josta rangaistusta on vaadittu, sekä siihen, täyttikö tuomio saman luvun 4 §:n 2 momentista ilmenevät tuomion perustelemista koskevat vaatimukset.

Käräjätuomari B on antanut menettelystään 3.12.2021 päivätyn selvityksensä. Käräjäoikeuden laamanni on lisäksi antanut 7.12.2021 päivätyn lausuntonsa. Käräjätuomarin selvitys ja laamannin lausunto toimitetaan kantelijalle ohessa tiedoksi.

RATKAISU

1 Tapahtumatietoja

Itä-Uudenmaan käräjäoikeus tuomitsi 12.9.2019 antamansa tuomion tuomiolauselman mukaan vastaajana olleen kantelijan rangaistukseen törkeästä kunnianloukkauksesta. Syyksilukemisesta tuomiossa todettiin, että vastaaja ”on syyllistynyt kunnianloukkaukseen syyttäjän esittämän teonkuvauksen mukaan kuitenkin siten, että käräjäoikeus on edempänä esitetyillä perusteilla pitänyt tekoa törkeänä”. Asianomistajalla oli asiassa omat, syyttäjän rangaistusvaatimukseen nähden rinnakkaiset rangaistusvaatimukset. Asianomistaja muun muassa katsoi, että tapauksessa oli kyse useista teoista eikä yhdestä teosta, kuten syyttäjä oli syytteessään arvioinut, ja lisäksi, että teot olivat törkeitä.

Helsingin hovioikeus ei 20.12.2019 antamallaan päätöksellä myöntänyt kantelijalle jatkokäsittelylupaa. Korkein oikeus kumosi 17.6.2020 antamallaan ratkaisulla hovioikeuden päätöksen, myönsi kantelijalle jatkokäsittelyluvan ja palautti asian hovioikeuden käsiteltäväksi. Se totesi muun ohella, että käräjäoikeuden tuomioon kirjatun mukaisesti asianomistajan esittämät rangaistusvaatimukset eivät sisältäneet lainkaan omia teonkuvauksia, vaan niissä ainoastaan viitattiin syyttäjän kunnianloukkausta koskevaan teonkuvaukseen. Asianomistaja oli kuitenkin vaatinut vastaajalle rangaistusta rikoksista, joiden tunnusmerkistöt erosivat syyttäjän esittämästä kunnianloukkausta koskevasta tunnusmerkistöstä. Korkeimman oikeuden mukaan käräjäoikeuden olisi tullut kyselyoikeuttaan käyttämällä vaatia asianomistajaa täsmentämään, millä perusteella vastaajan menettely täytti rangaistusvaatimuksissa viitattujen rikosten tunnusmerkistön. Johtopäätöksensä korkein oikeus totesi, että käräjäoikeuden tuomion perusteella vastaaja oli tuomittu törkeästä kunnianloukkauksesta asianomistajan rangaistusvaatimuksen perusteella rangaistukseen ilman, että asiassa oli esitetty kyseistä rikosta koskevaa teonkuvausta. Näin ollen asiassa oli korkeimman oikeuden mukaan myös jäänyt epäselväksi, mistä menettelystä vastaaja oli käräjäoikeudessa tuomittu.

Hovioikeus otti asian käsiteltäväkseen ja palautti 7.7.2021 antamallaan päätöksellä asian käräjäoikeuteen uudelleen käsiteltäväksi. Hovioikeus totesi muun ohella, että keskeisenä puutteena käräjäoikeuden tuomiossa on ollut epäselvyys siitä, mistä menettelystä kantelija on käräjäoikeudessa tuomittu.

2 Hankittu selvitys

Käräjätuomari toteaa selvityksessään, ettei hänellä ole yli kahden vuoden takaisesta pääkäsittelystä mitään erityisiä muistikuvia. Se osoittanee hänen mukaansa, ettei istunnossa tapahtunut mitään tavanomaisesta poikkeavaa. Hän toteaa pitävänsä epätodennäköisenä, ettei hän olisi käyttänyt pääkäsittelyssä kyselyoikeuttaan selvittääkseen asianomistajan rangaistusvaatimuksia. Pääkäsittelyssä oli ollut läsnä käräjätuomarin lisäksi vastaaja ja tämän avustaja, asianomistaja sekä syyttäjä. Käräjätuomari ei pidä uskottavana, että kukaan heistä ei olisi huomannut ja reagoinut jos asiassa olisi esitetty ja käsitelty sellaisia rikossyytteitä, joilla ei olisi ollut niihin sopivaa teonkuvausta. Käräjätuomari myöntää kuitenkin, että hänen 12.9.2019 antamansa tuomio on ollut korkeimman oikeuden esittämällä tavalla puutteellinen. Tähän ei käräjätuomarin mielestä voi olla muuta uskottavaa selitystä kuin se, että hän ei ole merkinnyt kaikkia pääkäsittelyssä käsiteltyjä merkityksellisiä seikkoja tuomioon. Tuomio ei siis käräjätuomarin mukaan vastaa sitä oikeuskäsittelyä, josta sen pitäisi kertoa.

Käräjätuomari tuo esille, että asianomistaja vaati rangaistusta sekä vakavammasta teosta kuin syyttäjä että toissijaisesti myös vaihtoehtoisista teoista ja että nämä väitetyt teot myös merkittiin tuomioon. Edellä esitetyn mukaisesti käräjätuomari pitää todennäköisenä, että myös teonkuvauksia käsiteltiin käräjäoikeudessa. Tätä ei kuitenkaan voida käräjätuomarin mukaan varmuudella tietää ja todeta juuri sen vuoksi, että tuomio on puutteellinen. Käräjätuomari tähdentää, että tuomiota on sinänsä perusteltu melko laajalti. Käräjätuomari selventää, että kun asianomistajan esittämiä teonkuvauksia ei kuitenkaan tuomiosta löydy, ovat perustelut irrallisia eikä tuomiota pysty lukemaan ja arvioimaan tietämättä sellaisia asioita, jotka ovat sen ulkopuolella.

Käräjäoikeuden laamanni toteaa lausunnossaan, että käräjätuomarin selvityksen mukaan vaikuttaisi siltä, että kyse ei olisi teonkuvauksen ylityksestä tuomiossa eikä kyselyoikeuden käyttämättä jättämisestä vaan puutteellisesta rangaistusvaatimusten kirjaamisesta. Laamannin mielestä käräjätuomari on joka tapauksessa ollut huolimaton tuomiota laatiessaan.

Aluesyyttäjä toteaa selvityksessään toimineensa asiassa oikein ja harkintavaltansa rajoissa. Aluesyyttäjän mukaan syyttäjällä ei ole lähtökohtaista velvollisuutta hakea muutosta, jos käräjäoikeus tuomitsee asianomistajan esittämän rangaistusvaatimuksen mukaisesti. Tässä tapauksessa asianomistaja muun muassa katsoi, että tapauksessa oli kyse useista teoista eikä yhdestä teosta, kuten syyttäjä oli arvioinut, ja että teot olivat törkeitä. Aluesyyttäjän mukaan eri asia on, jos tuomiossa on jokin lainvastainen oikeudellinen virhe, jolloin syyttäjän tulee valittaa. Aluesyyttäjän mielestä tässä tapauksessa sellaista ei ollut.

Apulaisvaltakunnansyyttäjä toteaa lausunnossaan, että valtakunnansyyttäjä on 1.10.2012 antanut ohjeen syyttäjän muutoksenhausta hovioikeuteen (VKS:2012:2). Ohjetta on päivitetty osittain 19.6.2017. Ohje ei sisällä ohjeistusta vastaajan hyväksi tapahtuvasta muutoksenhausta.

Syyttäjälaitos ei seuraa vastaajan hyväksi mahdollisesti tapahtuvaa muutoksenhakua, joten myöskään sitä koskevasta käytännöstä ei ole saatavissa tietoja.

Apulaisvaltakunnansyyttäjän näkemyksen mukaan kärjäoikeuden tuomiossa on kuitenkin ollut oikeudellinen virhe, jonka vuoksi syyttäjän olisi tullut valittaa. Kärjäoikeuden tuomion perusteissa Teon rubrisointi -kohdassa selostettu törkeysarviointi oli puuttunut sekä syyttäjän syytteenä että asianomistajan rangaistusvaatimuksista eikä syyttäjä ollut tarkistanut syytettään. Siten kärjäoikeuden voidaan apulaisvaltakunnansyyttäjän mielestä katsoa tuominneen kantelijan teosta, josta häntä ei ollut syytetty.

3 Arviointi

3.1 Kärjästuomarin menettely

Tuomioistuinlain 9 luvun 1 §:n 2 momentin mukaan tuomarin on oltava virkatoimissaan tunnollinen ja huolellinen.

Oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 11 luvussa säädetään rikosasiassa annettavasta tuomioistuimen ratkaisusta. Luvussa säädetään, että tuomioistuin saa tuomita vain siitä teosta, josta rangaistusta on vaadittu (3 §) ja että tuomio on perusteltava (4 §). Lisäksi luvussa säädetään muun ohella siitä, mitä kärjäoikeuden tuomion tulee sisältää (6 §).

Kärjäoikeuden 12.9.2019 antaman tuomion tuomiolauselman mukaan vastaaja on tuomittu rangaistukseen törkeästä kunnianloukkauksesta. Hankitusta selvityksestä huolimatta asiaan on edelleen jäänyt avoimia kysymyksiä, kuten mistä vastaaja oli kärjäoikeudessa tarkalleen ottaen tuomittu. Kärjäoikeuden tuomiossa todetaan nimenomaisesti, että vastaaja on syyllistynyt kunnianloukkaukseen syyttäjän esittämän teonkuvauksen mukaan, kuitenkin siten, että kärjäoikeus on tuomiossa esitetyillä perusteilla pitänyt tekoa törkeänä. Kuten korkein oikeus on todennut kärjäoikeuden tuomion perusteella näyttäisi kuitenkin siltä, että vastaaja on tuomittu törkeästä kunnianloukkauksesta asianomistajan rangaistusvaatimuksen perusteella rangaistukseen ilman, että asiassa on esitetty kyseistä rikosta koskevaa teonkuvausta.

Niin ikään jossain määrin avoimeksi on jäänyt tapahtumainkulku kärjäoikeuden pääkäsittelyssä. Korkein oikeus on todennut, että kärjäoikeuden olisi tullut kyselyoikeuttaan käyttämällä vaatia asianomistajaa täsmentämään, millä perusteella vastaajan menettely täytti rangaistusvaatimuksissa viitattujen rikosten tunnusmerkistön. Toisaalta kärjätuomari on selvityksessään esiin tuomilla perusteilla ilmoittanut pitävänsä epätodennäköisenä, ettei hän olisi käyttänyt pääkäsittelyssä kyselyoikeuttaan selvittääkseen asianomistajan rangaistusvaatimuksia. Kärjästuomarin mielestä ei voi olla muuta uskottavaa selitystä kuin se, että hän ei ole merkinnyt kaikkia

pääkäsittelyssä käsiteltyjä merkityksellisiä seikkoja tuomioon. Minulla ei asiasta käytettävissäni olevan selvityksen perusteella ole perusteita kyseenalaistaa kärjätuomarin asiasta kertomaa.

En pidä tarpeellisenä enää pyrkiä hankkimaan lisäselvitystä asiasta. Kysymyksessä oleva rikosasia on palautettu kärjäoikeuteen uudelleen käsiteltäväksi ja ratkaistavaksi. Kerrotun vuoksi asiassa ei ole tapahtunut mahdollisia virheellisiä täytäntöönpanoseuraamuksia.

Kärjäoikeuden tuomio on ollut korkeimman oikeuden esittämien ja kärjätuomarin myöntämien tavoin epäselvä ja puutteellinen. Se ei siten ole täyttänyt kärjäoikeuden tuomiolle asetettavia vaatimuksia, minkä vuoksi asia on jouduttu palauttamaan kärjäoikeuteen uudelleen käsiteltäväksi ja ratkaistavaksi. Kärjätuomari ei selvityksessään ole tuonut ilmi mitään sellaista, mikä oikeudellisesti hyväksyttävällä tavalla selittäisi hänen huolimattomuuttaan.

3.2 Aluesyyttäjän menettely

Virkamieslain 14 §:n 1 momentin mukaan virkamiehen on suoritettava tehtävänsä asianmukaisesti.

Kärjäoikeuden ratkaisun antamisen aikaan voimassa olleen syyttäjälaitoksesta annetun lain (439/2011) 6 §:n mukaan syyttäjän tehtävänä oli huolehtia rikosoikeudellisen vastuun toteuttamisesta hänen käsiteltävänänsä olevassa asiassa tasapuolisesti, joutuisasti ja taloudellisesti asianosaisten oikeusturvan ja yleisen edun edellyttämällä tavalla.

Olen edellä esitetyn tavoin arvioinut, että kärjäoikeuden tuomio on ollut epäselvä ja puutteellinen, eikä se siten ole täyttänyt kärjäoikeuden tuomiolle asetettavia vaatimuksia. Voin sinällään yhtyä aluesyyttäjän näkemykseen, ettei syyttäjällä ole lähtökohtaista velvollisuutta hakea muutosta, jos kärjäoikeus tuomitsee vastaajan asianomistajan esittämän (ankaramman) rangaistusvaatimuksen mukaisesti. Syyttäjälaitoksesta annetun lain 6 § edellyttää nähdäkseni kuitenkin, että syyttäjän tulee huolehtia rikosoikeudellisen vastuun toteuttamisesta siten, että myös vastaajan edut turvataan.

Vaikka kyse ei tapauksessa olisikaan siitä, että vastaaja olisi tuomittu teosta, josta häntä ei ollut syytetty, voin yhtyä apulaisvaltakunnansyyttäjän näkemykseen, että aluesyyttäjän olisi tullut valita kärjäoikeuden tuomiosta. Kärjäoikeuden tuomio on joka tapauksessa ollut siinä määrin oikeudellisesti ongelmallinen, että aluesyyttäjän olisi tullut tämä havaita ja huolehtia vastaajan oikeusturvan toteutumisesta valittamalla tuomiosta hovioikeuteen.

Kantelija oli arvostellut syyttäjän menettelyä myös valtakunnansyyttäjälle osoittamissaan kirjoituksissa. Apulaisvaltakunnansyyttäjä on 10.11.2021 antamassaan päätöksessä todennut, ettei

asia anna aiheutta valtakunnansyyttäjän toimenpiteisiin, ja että sama asia on vireillä myös oikeuskanslerilla, jonka toimivaltaan kuuluu toisin kuin valtakunnansyyttäjälle myös syyttäjän toimien virkarikosharkinta. Selvytyden vuoksi totean, ettei minulla ole syytä epäillä aluesyyttäjä A:n syyllistyneen asiassa virkarikokseen, eikä hänen menettelynsä näin ollen anna aiheutta toimenpiteisiin syyttäjien virkarikosasioiden erityissyyttäjänä.

3.3 Kantelijan esittämät muut väitteet

Asiassa ei muilta kuin edellä käsitellyiltä osin ole tullut ilmi mitään sellaista, jonka perusteella minulla olisi aiheutta toimenpiteisiin.

4 Toimenpiteet

Kiinnitän käräjätuomari B:n vakavaa huomiota huolellisuuteen tuomion laatimisessa.

Saatan aluesyyttäjä A:n tietoon näkemykseni, että syyttäjälle säädetty velvollisuus huolehtia vastaajan oikeusturvan toteutumisesta olisi asiassa edellyttänyt syyttäjän muutoksenhakua.

Kantelu ei anna aiheutta muihin toimenpiteisiin.

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti.

Apulaisoikeuskanslerin sijainen

Petri Martikainen

Osastopäällikkö
Esittelijäneuvos

Markus Löfman